

2+2 monológ

GRÓSZ KÁROLY ÉS N. CEAUSESCU ARADI TALÁLKOZÓJA

Grósz Károly: Én is méltányolom és értékelem ezt a találkozót. Nagyra tartjuk a kezdeményezést, és mint jelenlétünk bizonyítja, azonnal megragadtuk az alkalmat a megbeszélésre. Mindenekelőtt azt kell mondani, hogy túl hosszú az a 11 év, amióta nem volt főtítkári találkozó. Ezalatt sok minden történt a kétoldalú kapcsolatokban és a világban is. Osztom azt a véleményét is, amit ügyvivőjük útján a meghívással eljuttatott, hogy a magyar—román viszony kedvezőtlenül alakul. A két nép egymásrautaltsága, sorsközössége azt követeli, hogy feltárjuk az együttműködés lehetőségeit, és az együttműködésre helyezzük a hangsúlyt. A népeink közötti viszony alakulásáért egyformán felelősek vagyunk. Szeretném megerősíteni: nem hiszszük, hogy egy sikeres találkozó mindent megoldhat, de — Önnel egyetértve mondom — elkezdhet valamit, lendületet adhat egymás álláspontjának jobb megismeréséhez. Mi a nyílt, egyenes beszéd hívei vagyunk. Politikánkat egyre inkább az egész társadalom nyilvánossága előtt alakítjuk és formáljuk, és ebben a szellemben kívánunk a jövőben is dolgozni. Szeretném hangsúlyozni, hogy nyílt szívvel, fogadókészen, az együttműködés módjainak fejlesztése érdekében jöttünk. Abban vagyunk érdekeltek, hogy a román nép boldoguljon, bőségben éljen, csökkenjenek gondjai, népeink tiszteljék és minél jobban megismerjék egymást. Népeink valóságos érdeke, hogy kapcsolataink a kölcsönös előnyök alapján, mesterséges akadályok nélkül fejlődjenek, politikai, gazdasági, kulturális, ideológiai és nemzetiségi téren egyaránt. Tiszteljük és becsüljük a román nép erőfeszítéseit és eredményeit országuk felvirágoztatásában. Tisztában vagyunk azzal, hogy minden párt és minden nép joga, hogy maga válassza meg jövője irányát és az általa eredményesnek tartott módszereket. Mi tanulmányozzuk mások tapasztalatait, de saját utunkat járjuk. Nem minősítünk másokat, de elviseljük, ha bennünket minősítenek, és hitünk szerint cselekszünk. Ebből az alapállásból kiindulva nagyon szeretném érteni Önöket, törekvéseiket. Nagyon sajnálatosnak tartjuk, hogy törekvéseink ellenére viszonyunk hosszabb ideje rendkívül ellentmondásos.

Gazdasági kapcsolataink eredményesen alakulnak, ugyanakkor az együttműködés számos területén visszafejlődés van. Több területen nem tudunk megállapodni, illetve az aláírt megállapodások nem valósulnak meg. Sajnáljuk, hogy javaslatainkat tárgyalási alapnak sem fogadják el.

Kapcsolatainkban problémák keletkeztek, amelyek nemzetközi jelleget öltenek, zavarják a szocialista országok közösségének együttműködését, és akadályozzák az európai enyhülés és bizalom további elmélyítését. A kialakult feszültségért Önök egyoldalúan ránk hárítják a felelősséget, kemény vádakkal illetnek bennünket, politikánkat a Horthy-fasizmussal hasonlítják össze. Ez sértő.

Grósz Károly és Nicolae Ceausescu 1988. augusztus 28-ai találkozásának gyorsírói jegyzőkönyve alapján készült összefoglaló.

Az elmúlt időszakban hatszor volt levélváltás köztünk. Elovastam. A szavak stimmelnek. A cselekedetek nem. Úgy érzem, hogy az 1987-es KB-titkári találkozón megfogalmazott 21 pont megvalósítása érdekében több kezdeményezést kellene tennünk. Nem egyforma rangú, súlyú javaslatok ezek. Ezért tehát természetesnek tartjuk, hogy azokból sok minden el is hagyható. Ezért, ha megengedi, én csak azokat emelem ki, amelyeket mi tartunk fontosnak. Nem biztos, hogy ugyanezek fontosak az Önök számára is.

A számunkra fontos kérdések közül az egyik a Romániában élő nagyszámú magyarság problémája. Álláspontunk, hogy felelősséget érzünk a magyarajkúak sorsa iránt, bárhol élnek is a világon. Miközben elfogadjuk, hogy minden országnak magának kell a problémákat megoldani, a nagyszámú rokoni kapcsolatok és az emberi jogok előtérbe kerülése miatt a magyar és a nemzetközi közvélemény is fokozott figyelemmel kíséri a romániai magyarság egyéni és kollektív jogainak biztosítását, anyanyelvük szabad használatát, az anyanyelven történő oktatást. Az e téren levő problémák zavarják a Helsinkii folyamat kibontakozását.

A magyar és a román nép történetét ez a probléma végigkísérte. Volt idő, amikor ez jó úton indult el, hiszen Petru Groza idején a barátságra való törekvés hosszú időn keresztül meghatározó szerepet játszott. Ma pedig az évszázados művelődési, oktatási intézmények felszámolását, a magyarokkal való kapcsolattartás nehezítését tapasztaljuk. A többi szocialista országgal vagy Ausztriával nincsenek problémák ebben.

Értetlenül állunk a településfejlesztési tervvel szemben. Akár Önök, mi is felelősséget érzünk Európa, a magyarság kulturális értékeinek megőrzése iránt. Aggodalmunkat az Országgyűlés is megfogalmazta. Kérjük, tanulmányozzák és vizsgálják felül, nem lehet-e másképp megoldani ezt a problémát, amely mögött több mint valószínű, a város és a falu közötti kiegyenlítődés húzódik meg. Ha mi tudunk ebben valamit segíteni, készek vagyunk az együttműködés érdekében mindent megtenni.

Számunkra nem kevés gondot jelent, hogy növekvő számban jönnek Magyarországra magyar, román és más nemzetiségű állampolgárok. Felfogásunk szerint a szülőföldön való maradás alapvető emberi jog. Mi senkit nem bátorítunk. Az európai normáknak megfelelően humánus elbánásban részesítjük őket. Jelenleg készítjük elő és a jövő évben Parlament elé terjesztjük a be- és kivándorlási törvénytervezetet, ami új megvilágításba helyezi a családegyesítési problémákat is, hisz ezáltal megszapordnak az ilyen kérdések. Most csak néhány nagyobb problémát soroltunk fel, amelyek, úgy érezzük, feszítik együttműködésünket. (...)

(...) Állítsuk vissza a főkonzulátusokat; folytassuk a haladó történelmi hagyományok közös megünneplését; ösztönözzük a turistaforgalmat gátló tényezők végérvényes felszámolását. Kérjük, erősítsék meg fogadási készségüket, hogy a már korábban jelzett újságírócsoport megismerkedhessen a Romániában élő Magyarok helyzetével. Kérjük, vizsgálják meg, hogy a településrendezési terv végrehajtása milyen következményekkel jár. Külügyi titkáraink koordinálják a munkát, szükség szerint találkozzanak, és jelezzék a választott testületüknek azokat a problémákat, amely bármelyik oldalról a végrehajtás útjában áll. (...)

Nicolae Ceausescu a legfelsőbb szintű találkozóra tett javaslatáról el-

mondta: abból indultunk ki, hogy kapcsolatainkban olyan súlyos, veszélyes problémák merültek fel, amelyek a későbbiek során meghatározhatják pártjaink, népeink viszonyát. A román és a magyar nép jövője — de a múltja is — az, hogy jó együttműködésben, jó szomszédságban éljenek. Ebben az évben fogjuk ünnepelni az első központosított dák állam 2060. évfordulóját Romániában. Ha jól jegyeztem meg az Önök sajtójából, Önök készülnek az első törzsek Európába érkezésének, a honfoglalásnak 1000. évfordulójára. A történelem úgy adta, hogy népeink találkozzanak és együtt éljenek. Természetesen sokat lehet beszélni egy-egy történelmi mozzanatról — így vagy úgy —, de a valóságot senki nem változtathatja meg. A két nép itt található, mindkettő kialakította a saját civilizációját, hasonló körülmények között működtek együtt. (...)

(...) Kapcsolatainkat nemzetközi és kétoldalú szerződések szabályozzák, gondolok itt elsősorban a barátsági és együttműködési szerződésre. Ez világosan rögzíti, hogy kapcsolataink az egyenlő jogok, a függetlenség tiszteletben tartása, a szuverenitás és a belügyekbe való be nem avatkozás elvein kell hogy alapuljanak. Annak tiszteletben tartásán, hogy minden népnek megvan a joga, hogy saját maga döntse el, hogyan kíván a fejlődésben előrehaladni. Ilyen típusú más dokumentumok is vannak, de gyakorlatban egészen az utóbbi két-három évig kapcsolataink összességében jól alakultak. Ez megfelelt pártjaink és népeink érdekének.

Volt olyan időszak, amikor a szocializmus építésében bizonyos téves tendenciák mutatkoznak, egy sor tendencia jelentkezett a szocializmus jövőjétől a reális szocializmusig, amelyekhez pár ország csatlakozott. Ezekhez azonban Románia nem tartozik hozzá, de nem is kívántuk, sőt elhatároltuk magunkat ezektől a téves tézisektől.

A tudományos szocializmus alapjaiból kiindulva, igyekeztünk a saját körülményeinkre szabott, a történelmi helyzetnek megfelelő és népünk akaratával is egyező szocializmust építeni. Ma is az egyes országokban különböző a szocializmus fejlettsége, különböznek az utak is, ahogyan a szocializmust építik. Valóban igaz, hogy elméletileg elfogadott valamennyi országban, hogy létezik a szocializmus építésének különbözősége. Aláhúzom, hogy ez csak elméletileg és elvekben létezik, mert gyakorlatilag nem így történik.

Minderre azért utaltam, mert szeretném, ha jól megértenék azt a koncepciót és azokat az elképzeléseket, amelyeket pártunk a szocializmus építése során valósít meg. Mi azt az utat választottuk, hogy erőteljesen fejlesztjük mind az ipart, mind a mezőgazdaságot. Évente — 1965-től kezdve — a nemzeti jövedelem 33, sőt egyes években 35 százalékát a fejlődésre fordítottuk. Gyakorlatilag nincs olyan ipari ágazat Romániában, amely ne tudna bármit termelni. Gyártunk nukleáris berendezéseket is — békés célokra. Nem termelünk és nem is kívánunk termelni nukleáris fegyvereket. Viszont az ehhez szükséges kapacitásunk megvan.

Ezt azért húzom alá, hogy érzékeltessem Önökkel: megteremtettük az erős ipari hátteret. Ugyanakkor abból indultunk ki, hogy felszámoljuk azokat az egyoldalúan, egy helyre koncentrálnódó ipari központokat, amelyeket a régi rendszertől örököltünk.

Húsz évvel ezelőtt hajtottuk végre az ország területi rendezését. A közigazgatási térkép újrarájzolására került sor. Tehát az Önök kérése, hogy ezt

mi újra tanulmányozzuk, túl késői, mivel ez egy húsz évvel ezelőtt megkezdett folyamat, amely nagy vonalaiban már le is zárult. Abból kiindulva, hogy egyenlően telepítsük az ipari egységeket az ország valamennyi területén, több mint 180 új ipari központot létesítettünk, a célból, hogy felhasszánáljuk a környezetet, a környék adottságait, úgy technikailag, mint a szolgáltatás biztosítása érdekében. 40 megyénk van. Egy megye egy mezőgazdasági egység. Megyénként legkevesebb négy ilyen ipari központ van, illetve ez elmeget 7—8-ig is.

(...) Elmondok egy példát: Csíkszereda, amely annak idején gyakorlatilag egy kis falucska volt húsz évvel ezelőtt 14 ezer fővel, ma egy modern város lett, több mint 40 ezer lakossal. Szinte teljesen átépítettük. Amikor tavasszal odalátogattam, azt kellett konstatálnom, hogy egyike a legszebb városunknak, de nemcsak Romániában, hanem mondhatom, a világon is talán az egyik legszebb város. Tehát ha mi visszalépnénk a településrendezés folytatásától, azt jelentené, hogy le kellene bontani Csíkszeredát, és a húsz évvel ezelőttil visszaállítani. (...)

(...) A húsz évvel ezelőtti településrendezés során megszüntettük a tartományi rendszert, és bevezettük a megyei rendszert. Ennek az alapja a község, a város, majd a megye. Vannak olyan községeink, amelyek nagyon nagyok. 18—20 ezer lelket számlálnak, és vannak kisebb községeink is, amelyek az urbanizálódási folyamat és az iparosodás révén el is túntek. Kezdetől fogva olyan intézkedéseket hoztunk, ha kellett, adminisztratív jellegűeket, hogy ne a nagyvárosokba özönöljenek az emberek. Így tudtuk megoldani, hogy Bukarest ne lépje túl a kétfélmillió lakost.

Egyes megyék nem tartották magukat ehhez az irányelvhez, és így nemkívánatos módon felduzzadt a megyeközpont lakosságának száma. Ehhez tartozik Arad megye is, ahol 500 ezer lakos él, és ebből 190 ezer Aradon. Mi úgy ítéljük meg, hogy túl sok. Kolozsvár például 350 ezer lakosú város lett, a megyében élő 700 ezer lakoshoz képest. Constanta például 400 ezer lakosú város lett, s a megyében 650 ezren élnek. Éppen ezért, tanulmányozva azt, hogy a húsz évvel ezelőtti irányelveket hajtották végre, úgy láttuk és döntöttünk, hogy meg kell állítani a lakosság városokba történő koncentrálását. (...)

(...) Tehát itthon nem látjuk szükségességét annak, hogy magyarázatot adjunk. Természetes lett volna, hogy a pártjaink, államaink közötti kapcsolatok, együttműködés szellemében, amennyiben Önök előtt nem voltak világosak ezek a kérdések, kértek volna tőlünk információkat ezzel kapcsolatban. Mi ezt nem titokban kívántuk végrehajtani, nem dugtuk ezt el senki előtt. A mi pártunk és államunk problémája ez, senkit nem szólítunk fel arra, hogy kövesse a példát. De aki meg kívánja ismerni, hogy melyek az elgondolásaink a településrendezéssel kapcsolatban, mi készek vagyunk arra, hogy bármilyen felvilágosítást megadjunk erről. Mivel Ön ezt megkérdezte tőlem, elmondhatom, hogy mi az, amit tulajdonképpen csinálni szeretnénk. (...)

(...) Mi valójában azt tűztük ki magunk elé, hogy a szocializmus biztosítsa az emberek jobb létét. Mi azt mondjuk, hogy a szocializmust az emberekkel és az emberekért csináljuk. S ha nem oldjuk meg az emberek problémáit, akkor nem tudjuk megoldani a szocializmus problémáit. Ön azt mondta, hogy ez a kérdés Önöket foglalkoztatja, és más országokat is fog-

lalkoztat. Azt, hogy Önöket érdekli ez a kérdés, láttam, mivel az Országgyűlés keretében is foglalkoztak ezzel. A román Nagy Nemzetgyűlés felé úgy foglaltak állást ezen program végrehajtásával szemben, hogy felhívták a nemzetgyűlést: ne tegye lehetővé a program végrehajtását — ami teljesen ellentétes kapcsolataink elveivel, de általában a nemzetközi kapcsolatok elveivel is. Magyarországon különben más szervezetek is hasonlóképpen jártak el. Szervezeteink viszont válaszolni akartak erre. De ez, a mi gyakorlatunkat figyelembe véve, visszautasítva ezeket a kezdeményezéseket, azt jelentette, hogy a Nagy Nemzetgyűlést, illetve más szervezeteket a pártvezetők ellen uszították. (...)

(...) Elmondhatom Önöknek, hogy valamennyi külföldi képviselő — aki nálunk járt —, beleértve még a legkonzervatívabb és jobboldali beállítottságúakat, az országban folyó tevékenységről csak dicsérő szavakat mondanak. Egyáltalán ez a kérdés nem nemzetközi kérdés, Önök próbálják meg nemzetközi kérdéssé tenni, amely nem használ a Magyar Népköztársaságnak sem.

Mi nem engedjük meg, hogy erre a kérdésre nyilvánosan válaszoljanak, mivel ez csak népeink jó kapcsolatának kárára lehetett volna. Úgy ítéljük meg, hogy a féltetjékoztatás vagy a nem valós tájékoztatás nem szolgálja népeink barátságát és az együttműködést. Egy sor külföldi deklarált jogra hívták fel a figyelmet, vagy mutattak rá azok az emberek, akik elfogadták Önöktől, amit mondtak, mint létező igazságot. Ezt önök a különböző országokban propagálták, beleértve az egyes szocialista országokat is. Erről ugyanis tájékoztam. Mi nem folytattuk ezt a gyakorlatot. Nem ez a kiút. Egy olyan témát választottak, ami nekünk becsületünkre válik, és a szocialista építés egyik nagy vívmánya Romániában, ami természetesen az élet-színvonal emelkedésével jár. (...)

(...) Önöknek nem tetszett az, amit mi csinálunk. Őszintén, nekünk sem tetszik sok minden, amit Magyarországon csinálnak. Nem értjük az Önök reformját sok vonatkozásban. De nem kezdtünk publikus formában különböző állásfoglalásokat nyilvánosságra hozni, vagy párt- és állami szervek keretében arról állásfoglalásokat kinyilvánítani, mivel úgy ítéljük meg, hogy ez egy olyan kérdés, amelyet a magyar pártnak, a magyar népnek kell megoldania. Nekünk más a véleményünk erről. Jó lenne, ha mi tudnánk erről beszélgetni, amikor időnk lesz rá. Úgy ítéljük-e meg, hogy ezt nekünk nyilvánosan kellene megbeszelnünk? Erről is lehet szó, hogy ezen az úton lépünk tovább. Tudunk mi is vitatkozni ilyesméről. Nem kívánok itt most semmilyen konkrét problémára kitérni, de mi úgy ítéljük meg, hogy az Önök reformjának egyes kérdéseivel nem jó úton haladnak. Lehet, hogy tévedünk, de amikor majd erről egyszer nyíltan beszélgethetünk, akkor készek vagyunk, hogy szóljunk erről. De itt semmiképpen sem kívánunk ezzel kapcsolatosan nyílt, publikus polémiát folytatni. Nem azért, mert mi talán félnénk attól, hogy erről informáljuk népünket, mivel nálunk ezeket a kérdéseket jól ismerik. Sok kérdés merül fel részünkről, hogy miért csinálják ezt így a magyarok. Úgy ítéljük meg, hogy egészen hibás az, ami egyes területeken zajlik, hogy az eddigi szocialista építés eredményeit kétségbe vonják. (...)

(...) Bennünket nagyon foglalkoztat és nem tudjuk, hogy miért történik az egyes szocialista országokban, beleértve Magyarországot is, hogy

szorgalmazták a magántulajdonon alapuló gazdaságok kialakulását. Ugyanis ez nem más, mint a kapitalista típusú gazdálkodás. Szeretnénk, ha a legközelebbi prágai találkozónkon is felvetnénk ezt a kérdést. A szocializmus jövőjét illetően ezek azok a kérdések, amelyek bennünket kell hogy nagyon komolyan foglalkoztassanak.

Őn itt utalt a magyar nemzetiségű román állampolgárokra. Arra is, hogy felelősséget éreznek azon magyarul beszélő emberek iránt, akik más országokban élnek. Természetesen ez olyan koncepció, amelyik ellentétes az általános nemzetközi elvekkel és a kétoldalú szerződéseinkkel. Ami a román állampolgárok iránti felelősséget illeti — függetlenül származásuktól és nyelvüktől —, kizárólag a román párt és állam politikájától függ, hogy sokoldalúan fejleszthessék tevékenységüket az ország keretén belül. Ismétlem: függetlenül származásuktól és nyelvüktől. Csak akkor lehetnek jobb életkörülményeik, ha fejlesztik az ipart, a kultúrát, a tudományt.

A közelmúltban felemeltük valamennyi állampolgár fizetését. Vádolhatók lennének akkor, ha azt tettük volna, ami különben nem egy kapitalista országban előfordul, hogy azok, akik más nyelven beszélnek, nem kapták volna meg az emelést. Ilyen nem volt a szocializmus történetében, és főként ma sincs ilyen jelenség. (...)

(...) De most feltételezem, elvonatkoztatva a tényektől, hogy az Ön alapállása jó. Mit tudnak csinálni azért, hogy az Egyesült Államokban élő háromezernél és pár százezer magyarnak segítsenek? Tudnak segíteni? Most, hogy kiéleztük kapcsolatainkat, mit tudnak Önök azért csinálni, hogy a nálunk élő, magyarul beszélő lakosok segítséget kapjanak Magyarországtól? Ha Önök havonta tudnak adni nekik valamit — ez ellen nekünk nincs semmi ellenvetésünk. De természetesen ezt a kérdést nem így vetjük fel; azért mondtam csak így, hogy e tézis igazságát, megalapozottságát próbáljam vizsgálni. A legjobb az, ha hagyják az embereket, hogy csinálják a dolgukat ott, ahol születtek, és ahol élnek.

Őn az oktatásról, az iskolákról, a kulturális tevékenységről beszélt. Több mint háromezer iskola van, amelyik magyar nyelven oktat. Vannak gimnáziumok, vannak nyomdák, irodalom, újság. Természetesen személyesen utánanéztem, hogyan osztjuk el a papírt a létező irodalom kiadására, és jól ismerem, hogy a magyar irodalom kinyomtatására az átlaghoz viszonyítva nagyobb százalékot adunk, mint a román irodalom kinyomtatására. Mindenhol több papírra lenne természetesen szükség. De csak azt tudjuk elosztani, ami van. Megjelennek iskolai tankönyvek magyar nyelven, vannak magyar nyelven tudó tanáraink. Ha arányokat tekintünk, ha a magyar írókat nézzük az írószövetségben, 10 százalék a magyar részvétel; ez nagyobb részarány, mint az összlakosságban a magyar nemzetiségé. Nem kívánunk mást, csak hogy a magyar tömegeknek a realitást mutassuk be és ne dezinformáljunk, mert kinek használ az, ha mi valótlan dolgokat közlünk egymásról? Mit gondolnak, hogy kik hisznek Önöknek Romániában? Természetesen lehet találni olyan elmaradott embereket mindig, és elégedetlen embereket is bármely országban. A Szovjetunióban hetven év után is lehet ilyen embereket találni, de ez nem normális helyzet. Az ember átalakítása a legnagyobb kérdés. Csinálhatnak gyárakat, húsz ezer kilogrammos termést hektáronként, az embereket nehezebb megváltoztatni. Akkor, amikor még külföld-

ről is táplálunk ilyen értelemben különböző dolgokat, az nem segít hozzá, hogy megértsék a valós helyzetet. (..)

(..) Pártunk gyakorlata olyan — és ezt nem elméleti oldalról, hanem gyakorlati oldalról megközelítve mondom —, hogy a pártdemokrácia nem teszi lehetővé, hogy létezzenek olyan állampolgárok, akik nem a teljes egyenlőség alapján élnek hazánkban. Természetesen lehet embereket találni, akik korábban Központi Bizottságunk tagjai voltak, és ma Magyarországon található. Van, aki azt mondja: azért ment el innen, mert meg lett büntetve. Természetesen ezzel a későbbiek során is élni fogunk azokkal szemben, akik államunk törvényeit áthágják. De őt nem azért büntettük meg, mert magyar származású volt, hanem tevékenységéért, és az általa elkövetett hibákért.

Ha arányaiban vizsgáljuk, akkor sokkal több olyan román pártaktivistát és párttagot büntettünk meg, akik a tevékenységükkel erre rászolgáltak. Senki nem mondhatja azt Romániában, hogy azért lett megbüntetve, mert ilyen vagy olyan származású. Éppen ezért mi azzal büszkélkedünk, hogy országunkban megvalósítottuk minden szempontból a teljes egyenlőséget, és határozottan folytatni fogjuk, amikor ezeket az alapelveket alkalmazzuk pártunk politikájában. Természetesen egyeseknek ez nem tetszik. (..)

(..) Az a véleményem, hogy a tömegeket tájékoztatni kell, de úgy, hogy az reális legyen és ne szenzációhajhász, és főként ne okozzon károkat az adott országnak. Éppen ezért vetem fel most ezt a kérdést, hogy kölcsönösen hitelesen tájékoztassunk, valós és ellenőrzött forrásokat felhasználva.

Állítsák le a Románia politikájával szembeni nyilatkozatokat a sajtóban, a rádióban és a tévében, függetlenül attól, hogy milyen kérdésekre vonatkoznak. Szigorúan vessenek véget a nagykövetségünk épülete előtt szervezett megmozdulásoknak, mert mi is tudunk ilyen felvonulásokat szervezni az Önök nagykövetségének épülete előtt. Nem hiszem, hogy bármely nagykövetség előtt ilyenre szükség lenne. Mi nem engedjük meg még a külföldi egyetemistáinknak sem, jöllehet, 18 ezres tömegről van szó, hogy akár az Amerikai Egyesült Államok, akár Izrael vagy más ország nagykövetsége előtt tiltakozást szervezzenek. Mi úgy ítéljük meg, hogy ez nem fogadható el a nemzetközi kapcsolatokban. (..)

(..) Mit gondolnak, milyen visszhangra talált volna Romániában, szolgálta volna-e barátságunk elmélyítését, ha tájékoztattunk volna arról, hogy hazánk felszabadulása 44. évfordulója alkalmából a nagykövetségünk előtt tüntetés volt országunk politikája ellen? Természetesen az is hozzátartozik, hogy a nagykövetség kocktélján az Önök pártvezetősége megfelelő szinten képviseltette magát, és ezt mi nagyra értékeljük. De ez két olyan dolog, ami rendkívül ellentmondásos. (..)

(..) Ön szólt arról, és valóban így van: tizenegy éve főtitkári szinten nem találkoztunk. Ez természetesen csak részben igaz. Kétoldalú találkozó nem volt, de egy évben többször is volt alkalmunk beszélni. Magyar részről nem találták szükségesnek, hogy létrejöjjön a Román Kommunista Párt főtitkára részéről egy magyarországi látogatás. Nem tudom, milyen megfontolás alapján. Mi úgy ítéljük meg, hogy mindent meg kell tennünk azért, hogy országaink és népeink kapcsolatai fejlődjenek. Természetesen a kézfogások nagyon jók különböző alkalmakkor, de a jószomszédi viszonyról és a kétoldalú kapcsolatokról való beszélgetés nem ilyen formában kell hogy

történjen. Mindenesetre nem a mi pártunk részéről volt visszalépés ebben a kérdésben. Nem nekünk kell szemrehányást tenni emiatt. (...)

(...) Egyetértünk azzal, hogy üljön össze a kulturális vegyes bizottság, és tárgyaljon Románia és Magyarország kulturális kapcsolatairól. Nem szeretnék ismételt adatokkal előjönni — megkérem Stoian elvtársat, legyen ebben Szűrös elvtárs segítségére — de az utóbbi években Magyarországról háromszor-négyszer több együttes jött Romániába, mint fordítva. Kiegyensúlyozott viszonyra van szükség. Úgy tudom, hogy a kolozsvári magyar színház rendszeresen jár Budapestre, és nagyon jó előadásokat tartanak. Ez is bekerülhet a tervbe, de azt nem tudjuk elfogadni, hogy az együttműködés csak erre vonatkozzon. Románia egységes, független állam, kapcsolatainkat állam és állam között képzeljük el. Nem fogjuk megakadályozni, sőt, meg fogjuk szervezni, hogy sor kerülhessen a kolozsvári magyar színház látogatására, de a kolozsvári román, sőt a temesvári román színház magyarországi látogatására is. Ha minden a korábbiak szerint történne, akkor azt hinnék, hogy Romániában csak magyar nyelvű színházak vannak. Úgy néz ki, mintha mi azt igényelnénk, hogy Magyarországról hozzánk csak román nyelvű színházak látogassanak. Ez értelmetlen. Nem a román fél akadályozza tehát a kulturális kapcsolatok fejlődését. (...)

(...) Nem értem azt a javaslatát, hogy egy bizottság vizsgálja meg a Romániából Magyarországra emigráltak helyzetét. Ez az Önök problémája. Akik vissza kívánnak térni, azok visszatérhetnek. Különbön erre vonatkozóan van közös szerződésünk is; egyébként van véleményünk erről a kérdéssel, a magyar nemzetiségű lakosságnak is van; a helyzet mesterségesen alakult ki, a részletekbe nem kívánunk belemenni. Mi természetesen nem bátorítjuk a kivándorlást, sőt, azon vagyunk, hogy megakadályozzuk. Megköztöve persze senkit nem tudunk itt tartani. (...)

(...) A konzulátusok kérdéséről. Sajnos nagyon rossz a helyzet. Mi a jövőben senkivel nem kívánunk konzulátusokat létrehozni. Ha jól tudom, akkor egyetlenegy konzulátusunk volt (a debreceni — a szerk. megjegyzése), de arra gondoltunk, hogy bezárjuk, mert csak hiába eszik ott a kenyeret. Értelmetlen. Nyíltan megmondom Önöknek, nagyon sok olyan levelet kaptam, amelyből világosan kiderül, hogy a konzulátus beavatkozott Románia belügyeibe. A helyes eljárás tulajdonképpen az lett volna, ha letartóztatjuk és elítéljük az ott dolgozókat. Semmilyen formában nem szolgálta országaink együttműködését. A nagykövetségeknek olyan kapcsolatokat kell ápolniuk, amelyek nem az elégedetlen emberekkel való kapcsolattartást helyezik előtérbe. Nagykövetségeink foglal kozzanak pártjaink, államaink és hivatalos szerveink együttműködésének építésével. Ezért nem vagyunk a konzulátusok megnyitása mellett, és általában sem ezt az utat kívánjuk a jövőben járni. (...)

(...) Végezetül az újságírócsoport romániai látogatásáról szólnék. Támogatnék egy ilyen újságírócserét, de az újságíró-szövetségen belül, hogy a tudósítócserén keresztül jöjjön létre. Persze ne csak olyan helységeket látogassanak meg, ahol magyar nemzetiségű lakosok élnek, hanem nézzenek körül, hogy mi történik egyáltalán Romániában. Nagyon sok a látnivaló Bukarestben is, pl. egy modern központot építettünk. Meglátogathatnak olyan helységeket is, ahol magyar, német és ukrán nemzetiségűek is élnek. Tehát nem kizárólagosan olyan területekre gondolok, ahol csak magyar nemzetiségűek élnek.

Javaslom, ebben a szellemben vizsgáljuk meg azokat a kérdéseket, amelyekben nézőpontunk azonos, vagy legalábbis megközelíti egymást. A mi mostani találkozómról rövid közleményt jelentetnénk meg, amelyben megjelölnénk a szóba került témákat, és kifejeznénk azon óhajunkat, hogy — túllépve az időközben felmerült kérdéseken — tevékenységünket együttműködésünk fejlesztésére kívánjuk összpontosítani. Természetesen kifejeznénk azt a szándékunkat, hogy mindent meg fogunk tenni országaink kapcsolatai fejlődéséért, a szocializmus ügye, népeink barátsága érdekében. (...)

(...) Kérem, bocsássa meg, ha kicsit sokat beszéltem, de azt akartam, hogy jól értse meg mindazt, amiről megkérdezett.

II.

A délutáni tanácskozáson *Nicolae Ceausescu* szólt először. Kifejtette: véget kell vetni annak, ahogyan a román párt és állam politikáját tárgyalják a magyar sajtóban, Magyarországon. A román sajtó is tudna hasonló magatartást tanúsítani. A demokrácia és a szabadság nem feltételezi azt, hogy a sajtó beavatkozzon más országok belügyeibe. Nem tudom, hogy létezik-e nemzetközi nyilvános szabályozása e kérdésnek. De van egy hallgatólagosan elfogadott, államok közötti megállapodás, és valamennyi kormánynak kötelessége, hogy ilyen alkalmakkor közbelépjen. Én itt nem elméleti-ideológiai vagy irodalmi kérdésekben (film, színház) levő különbségekre gondolok, hanem arra a tényre, hogy Románia és az RKP belpolitikáját teszik Magyarországon a vita tárgyává. Ez még elfogadhatatlanabb két szocialista ország között. Százötvenöt országgal van kapcsolatunk, de nincs ilyen típusú gondunk egyetleneggyel sem. Tehát megvan a kormányoknak az a nemzetközi felelőssége, hogy közbelépjenek az ilyen ügyek kapcsán, amely egyáltalán nem a demokrácia áthágását jelenti, ellenkezőleg, a demokráciáért és a szabadságért tennék ezt.

A különböző megmozdulásokkal kapcsolatosan azonban már más az illetékesek és a kormány felelőssége, még Magyarországon is. Az új jogi szabályozás következtében senki nem tud megmozdulást szervezni jóváhagyás nélkül, csak illegálisan. Ez még a legdemokratikusabb polgári államokban is így van. Be kell mutatni, hogy a tüntetésnek mi a célja, és így tovább. Egyértelmű tehát, hogy a magyar kormány és az illetékes hatóságok kezében van, hogy engedik, vagy sem a megmozdulásokat. Ha Önök egy magyar—román barátsági rendezvényt kezdeményeznek, az más dolog, de az utóbbi időben lezajlott megmozdulások nem ilyen jellegűek voltak. Tehát nem lehet azt mondani, hogy a magyar kormány nem felelős, és nem lett volna köteles megakadályozni ezeket. A román alkotmány is tartalmazza, hogy szabad megmozdulásokat szervezni, de a külföldi nagykövetségek előtt szervezendő megmozdulásokhoz — még akkor is, ha azok résztvevői a béke mellett kívánnak tüntetni — központi hozzájárulás kell. (...) Tehát nem mondhatjuk azt, hogy a kormányoknak nincs meg a felelőségük ebben a kérdésben, és nem tudnak rendelkezni. Éppen ezért nagy meglepetésemre szolgált, hogy Ön nem tudja biztosítani, hogy a jövőben ilyen megmozdulásokra nem kerül sor. Frissen kinevezett nagykövetségünk azon gondolkodik, megvannak-e a feltételek ahhoz, hogy a munkáját zavartalanul vé-

gezze Budapesten. Ezért szükségesnek ítélem, hogy áttekintsék ezt a kérdést; véget vessenek ennek a gyakorlatnak, és megteremtsék a lehetőségét, hogy országaink kapcsolatai fejlődjenek. (...)

(...) Ön ismételten azt mondotta, még mindig nem világos Ön előtt, hogy végül is mi történik itt a településrendezés kapcsán. Húsz éve bebizonyosodott, hogy jogos, jó úton indultunk el. Persze voltak hiányosságok, nem minden zajlik ideális körülmények között. A tudományos szocializmus egyik alaptétele, hogy a falu és a város közötti különbség eltűnésével növekedjék az életszínvonal. A probléma úgy merül fel, hogyan lehet azt a legjobban megoldani. A kapitalista országokban ezt a kérdést anarchista módon oldották meg. A szocializmus keretében azonban ezt szervezett formában, tudatosan kell megvalósítani: nem azért, mert ezt Marx vagy Engels mondta valahol, hanem azért, mert ez a szocializmus egyik lehetősége. Nem szabad semmit a véletlenre bízunk. Természetesen a gyakorlatban semmi nem megy úgy, ahogyan azt a programunkban rögzítettük. Jelentkeznek hiányosságok. Vannak olyan megyék, ahol az egész megye több mint fele egy helyre koncentrálódik, ami egyértelműen negatív jelenség. Azon vagyunk, hogy ezt leállítsuk. De ki döntse el, hogy jó-e, amit csinálunk? A magyarországi sajtó vagy a magyar Országgyűlés, akik nem ismerik körülményeinket, vagy a román nép? Mi népünk véleményét tartjuk szem előtt. Sűrűn konzultálunk népünkkel. Főtitkári kinevezésem óta talán nincs is olyan község, amelyet legalább párszor ne látogattam volna meg. Beszélünk emberekkel, parasztokkal, munkásokkal, értelmiségiekkel, és velük határozzuk meg, hogy mi a jó, és mi a nem jó. Ha valaki elszigetelten a hegyekben akar maradni, az maradhat ott is. Sajnos nem ez a jellemző, hanem inkább az, hogy a városokba mennek. Mi megértjük ezt a dolgot. Ez logikus, természetes folyamat, s ezért foglalkoztat bennünket az, hogy az emberek az adott helységeken találják meg a számításukat. Ez a lényege ennek a dolognak. (...)

(...) Ön azt mondja, rokonszenvet érez az azonos nyelvet beszélőkkel, függetlenül attól, hogy azok hol élnek. Nekünk is vannak olyan állampolgáraink, akik különböző országokban élnek, nálunk is megvan ez az érzés. A háború előtt például a román államnak voltak iskolái Görögországban, Bulgáriában. Én jártam 1945-ben Szófiában, a román gimnáziumban. Természetesen már régóta nem létezik. Jugoszláviában is egyes iskolákat a román állam támogatott. Nem az egyesült államokbeli románokra gondolok, azok túl messze vannak, de természetesen nagyon jó kapcsolatokat ápolunk velük. Ők amerikai állampolgárok, és nem avatkozunk bele semmiféleképpen problémáikba. Magyarországon úgyszintén volt egy nagyobb román nemzetiségű csoport, amely eltűnt, eltűnőben van. Azok a próbálkozások, hogy ezeket újraélesszék, tulajdonképpen jelentéktelenek, mivel ezt korábban erőltették, vagy most, erről nem érdemes beszélni. De ne felejtsük el, hogy nekünk, mint kommunistáknak a különböző kérdéseket osztályszempontból kell néznünk. Én nem állok a nihilisták pártján, én a nemzeti érzelmek életben tartása mellett vagyok, de úgy ítélem meg, hogy szem előtt kell tartanunk az osztályszempontokat is. Ez elvi-elméleti, de ugyanakkor gyakorlati kérdés is. A problémákat a szocializmus építésének érdeke oldaláról kell megközelíteni, mivel az jelenti számunkra tulajdonképpen az osztálynézőpontot. (...)

(..) Belenéztem az adataim közé: a létező gimnáziumok közül több mint 10 százalék magyar nyelven oktat. Abszurditás, amit egyes újságírók írnak. Mindent megteszünk azért, hogy az emberek tanuljanak, megtartottuk és támogatjuk az összes iskolát. Beleértve az anyanyelven oktató iskolákat is. Ha a magyar pártot annyira foglalkoztatja a Romániában élő magyar ajkúak helyzete, akkor éppen neki kellene segíteni, hogy ezek nyilvánosságra kerüljenek. Valamit pluszban mondjanak azon kívül, ami létezik és van.

Önöknek is elmondhatom: büszkék vagyunk arra, hogyan oldottuk meg Romániában a nemzetiségi kérdést. Ismerjük más országok gyakorlatát. Üdvözlénék, ha ott is hasonló jogokkal és lehetőségekkel rendelkeznének a nemzetiségiel, mint a Román Szocialista Köztársaságban. Mi úgy ítéljük meg, hogy nagy sikere ez a Román Kommunista Pártnak, ahogyan megoldotta a szocializmus építésének keretében, a saját helyes útján haladva, a társadalmi igazságosság és egyenlőség elvét követve. Nem kérünk mást, csupán azt, hogy Önök a magyar népnek a valóságot mondják el. Ne higgyék, hogy úgy van, ahogy ezt valahol kijelentették, hogy a nemzetiségi tanácsokban tevékenykedő magyar ajkúak kiszolgálói a román párt vezetésének. Nem! Becsületes állampolgárai Romániának. Amikor elégedetlenségüket fejezték ki mindazok miatt, amit Budapesten írnak rólunk, tulajdonképpen az izgatta őket, hogy valótlanúságot állítanak mindarról, ami Romániában történik. (...) Tudjuk, és magunk is mondjuk, hogy nagyon sok még a teendőnk. De jó úton haladunk. Ezt el kellene mondani legalább a baráti országokban, ahol a szocializmust építik. (..)

(..) Ha arról akarunk tájékoztatni, hogy mi történik egy szomszédos szocialista országban, fontosabb dolog erre figyelni, mint hogy száz- vagy százötvenezren jogosan elégedetlenek, de végül is törvénysértést okoznak, s ezen keresztül minősítik, hogy mi történik Romániában. Akarnak látni Önök is megmozdulásokat Romániában? A nagykövet elvtársuk régóta látja a mi televíziónk műsorát, hogy a különböző találkozó alkalmával milyen megmozdulások vannak, százezres tömegekkel. Azok nagyobb jelentőségűek, mint egy ilyen brassói esemény, amelyet ott helyben a kollektíva is elítélt.

Miért vetem fel ezeket a kérdéseket, Grósz elvtárs? Mert szeretném, hogy a lapokban hagyjanak fel a romániai valóság elferdítésével. (...) Ha Romániában valóban súlyosan megsértének a szocializmus elveit, és olyan úton haladnánk, hogy igyekszünk felszámolni mindazt, amit kiharcolt a nép, az egy másik kérdés lenne; azt teljesen jogosan bírálhatnák. De nem ez történik Romániában, és szilárd meggyőződésem, hogy soha nem is fog ez történni. Lehet, hogy soha nem fogjuk tudni a dolgokat a legideálisabb körülmények között csinálni, talán lehetetlen is. Én mondtam itthon párszor: ha Romániában még egyszer 1965-től kellene kezdeni, vitathatatlanul ugyanezt az utat választanám. (...)

(..) Természetesen vannak más típusú problémáink is, például túl nagy készletekkel rendelkezünk. El is határoztuk, hogy ezek meghatározott normán felüli részét felszámoljuk; ha a feleslegeket el tudnánk adni, az összes adósságainkat vissza tudnánk fizetni egy hónap alatt, mert óriási készletekkel rendelkezünk.

Nagy figyelmet szentelünk a tudománynak, a tudományos kutatásnak, mivel úgy ítéljük meg, hogy e nélkül nem tudunk előbbre lépni. Igyek-

szünk valamennyi területre magasan kvalifikált kádereket küldeni. Űgy döntöttünk, hogy ez évtől kezdődően növelni fogjuk az egyetemisták számát, és a termelésben újabb helyeket hozunk létre. (...)

(...) Nem beszéltünk a nemzetközi kérdésekről. Nem is készültem. Nemrég tárgyaltunk erről. Viszont egyetlenegy kérdéstről mégis. Annál is inkább, mivel holnap újból kezdődik a bécsi találkozó. Ott nagyon sok kérdés merül fel. Mi úgy ítéljük meg, hogy nem érthetünk egyet sok olyan próbálkozással, amely arra irányul, hogy megváltoztassa a Helsinkiben aláírt dokumentumokat, azok tartalmát. Szorgalmazták a vallási ügyeket. Mi jeleztük a szovjet elvtársaknak, hogy nagy hibának tartjuk, ha ezen az úton megyünk tovább. Nem azért, mert Marx és Engels azt mondta — és Lenin is —, hogy a vallás a nép ópiuma, hanem azért, mert nem térhetünk vissza a középkorba. Mi teljes szabadságot biztosítunk a különböző felekezeteknek, de nemzetközi szabályozás révén megnyílna az út különböző szekták alapításához, amelyeket különben az imperialista körök finanszíroznak. Nálunk a vallás egy bizonyos történelmi környezetben keletkezett, és hagyjuk, hogy bántatlanul így folytassa tevékenységét. Egyesek fokozatosan el fognak tűnni, például a zsidó vallás gyakorlatilag már rendkívül kevés hívőt számlál. Vannak még rabbik, de nehéz ma olyat találni, aki rátérne erre a hitre. Ilyen formában nincsenek problémáink egyetlen felekezettel sem. Nem ilyen értelemben foglalkoztat bennünket ez a kérdés. Mi nem járulhatunk hozzá, hogy egy nemzetközi fórum keretében teremtsünk most újabb lehetőségeket a vallás visszatérésére. (...)

(...) Amit viszont szeretnénk: ne ezek a kérdések legyenek a homlokterében, hanem azok, amelyekben egyetértés van, s tegyünk meg mindent a kapcsolataink fejlesztéséért. Ha vannak kérdések, és létezik meg nem értés, akkor azt ne dramatizáljuk, de ne hagyjuk tisztázatlanul sem, találkozunk, beszélgessünk; azokat a témákat, amelyekben nem tudunk megállapodni, napoljuk el, hagyjuk, hogy az élet is bizonyítson. Néha, ahogy mondani szokták, akár egyetlen éjszaka is jó tanácsadó lehet, és amikor újra elővesszük, az élet hozzásegít a jobb megértéshez. Ne hagyjuk magunkat, hogy érzelmi alapon álljunk ezekhez a kérdésekhez, hanem felelősséggel nyúljunk hozzá. Olyan felelősséggel, amellyel tartozunk népeinknek, országainknak, és így cselekedjünk együtt, közösen.

Kérem, hogy ebben a szellemben adja át üdvözetünket a Politikai Bizottság, a Központi Bizottság tagjainak, a kommunistáknak, személyes üdvözetemet a delegáción keresztül a Központi Bizottságnak, a baráti magyar népnek.

Grósz Károly: Szeretném még egyszer megfogalmazni azt a véleményemet, amit bevezetőmben elmondtam, hogy természetesen ez a településfejlesztési program Románia belügye. Azt persze, hogy minket ez foglalkoztat, valóban jelezhattük volna korábban is. Én nem tudom, jelezték-e vagy sem. Ezért szeretnék élni azzal a lehetőséggel, amit felajánlott, hogy egy bizottság tegyen látogatást itt, melyet az Önök munkatársai elkalauzolnak. Ha rokonszenves lenne a javaslatom, tekintettel arra, hogy a Parlament fogalmazta meg az állásfoglalást, én a Parlament építési bizottságát kérném fel, hogy éljen az Önök által felvetett lehetőséggel. Ha jól értettem a településfejlesztéssel kapcsolatban Ön által felvázolt koncepciót, akkor bennem továbbra is felmerülnek kérdések. Rendkívül rokonszenves az a törekvés,

hogy a falvak fejlesztése a fejlődés iránya. Nehezen tudom viszont megérteni, hogy akkor mi lesz 7 ezer faluval. De engem még egy dolog miatt izgat ez az egész. Magyarországon is mennek tönkre falvak, otthagyják az emberek. Vagy csak olyan idősök laknak ott, akik már nem vállalják, hogy ott új otthont teremtsenek. Tehát egy ilyen tapasztalatcsere, ahol a képviselők megláthatnák saját szemükkal, beszélgethetnének az emberekkel, sokat segítene abban, hogy jobban megértsük a helyzetet, és jobban tudjuk kezelni. Ez a tartalmi rész.

Néhány megjegyzést szeretnék tenni a magatartásunkat illetően. Ha mi a tömegeket félrevezettük, akkor egyetlen kiút van, hogy a tömegeket megismertessük a realitásokkal, mert én a pontos tájékoztatásnak a legfontosabb feltételét a valóságban látom. Itt szeretném azt is megmondani, hogy nagyon nehezen tudom azt a helyzetet kezelni, amit megfogalmazott: hogy az ellenvéleményeket ne írja meg a sajtó. Miért? Azért, mert a saját dolgaikkal kapcsolatos ellenvéleményeket is megírják. És mi a sajtó hasábjain vitatkozunk vagy ülésen vitatkozunk, vagy felszólalásban, egy előadói beszédben stb. Azt én az első perctől kezdve képviseltem, hogy semmifajta rágalmazást, valótlanúságot szó nélkül hagyni nem lehet, és fel kell elléne lépni, de ettől még lehetnek különböző vélemények, ha elfogadjuk, hogy eltérőek a nemzeti sajátosságok, eltérő a gyakorlat, eltérő a stílus. Tehát azt nem tudom megígérni, hogy a magyar sajtóban nem fog olyasmi elhangzani, ami eltér a román politikai gyakorlattól. De azt igen, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt mindentől elhatárolja magát, ami nem igaz, és ha úgy tetszik, hogy ebben nem vagyunk elég határozottak, nem jók az érveink, nem helyesen ítéljük meg a helyzetet; akkor kérem, avassanak be, mi örömmel korrigálunk. Azt is szeretném megmondani, én nem tapasztaltam, hogy Románia politikájával kapcsolatban fogalmazódott volna meg elmarasztalás, hanem egy-egy kérdéssel kapcsolatban fogalmazódott meg ellenvélemény. Ezért nagyon szeretnék élni azzal a lehetőséggel, amit joggal fogalmazott meg, hogy nekünk többet kell egymásról tudnunk. Lehet, hogy itt is eltér a felfogásunk, de úgy érzem, ha az Önök lapjai rámutatnak egy-egy tévedésünkre, attól semmi sem történik, az csak a párbeszédet gazdagíthatja.

Ön, Ceausescu elvtárs, utalt arra, hogy mi szerveztük ezeket a tüntetéseket. Ha a munkatársai figyelmesen elolvasták azt a beszédet, amit azt követően tartottam, akkor elolvashatták azt a mondatot, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt a tüntetéstől mint módszertől határozottan elhatárolta magát. De azt nem tudjuk biztosítani, hogy nem lesz újabb tüntetés. Magyarországon nincs törvény ennek betiltására. A Parlament ez év decemberében fogja megtárgyalni az egyesületi és gyülekezési törvényt. A törvénytervezetet nyilvánosságra hoztuk, társadalmi vitát folytatunk róla. A törvény rögzíteni fogja, hogy fogunk eljárni. Jelenleg az a helyzet, hogy mi a magyar alkotmány szellemében csak olyan tüntetést tilthatunk be, amelynek nacionalista, irredenta, háborús uszítás a tartalma. (...)

(...) Ami a kétoldalú főtítkári találkozót illeti, szeretném megjegyezni, hogy ami volt, az a múlté. Én azt kérem, hogy a jövővel törődjünk. Ha munkatársaink előkészítik és van tartalma, akkor azt tanácsolom, találkozzunk politikai érdekeinknek megfelelően, mindenfajta protokolláris külsőségek nélkül. Szándékaink egyértelműségét bizonyítja, hogy Ön csütörtökön

üzent, és én vasárnap itt vagyok. Ezt a Politikai Bizottság megtárgyalta, és támogatta az együttműködésünk kiszélesítésére vonatkozó törekvéseinket. Úgy gondolom, számomra elképzelhető az a forma, amit Ön megfogalmazott, hogy a nemzetiségi kérdés része legyen egy közös deklarációnak, amely a kétoldalú együttműködést tartalmazza, és ezt valamilyen hivatalos találkozáson tegyük közzé. (..)

(..) Ami a kultúrházakat illeti: ha Önöknek az a belső, elvi állásfoglalásuk, hogy kultúrházakat se itt, se máshol nem hoznak létre, akkor mi ezt tudomásul vesszük. Vegyük le a napirendről, ne terhelje kapcsolatainkat.

Most ahhoz néhány megjegyzést, hogy nem nagyon érthető az áttelepültekkel kapcsolatos közös munkabizottság létrehozásáról szóló javaslatunk. Tudomásul vesszük, hogy ezzel a kérdéssel nem kívánnak foglalkozni. Így mi ezt a magunk hatáskörében fogjuk rendezni. Ön utalt arra, hogy van érvényes szerződésünk. Én nem szeretnék semmit homályban hagyni: van szerződés arra, hogy 30 napig tartózkodhat egy román állampolgár Magyarországon. Ez további 30 nappal meghosszabbítható. De hogy mi van 60 nap után, arra semmifajta szerződés nincs. (..)

(..) Ami a konzulátusok dolgát illeti: természetesen, ha ez az Önök álláspontja, azt így tudomásul vesszük. Nincs is más lehetőségünk. Azt azonban hadd jegyezsem meg: azzal a váddal, hogy az itteni konzulátusunk hogyan viselkedett — amiért esetleg el lehetne marasztalni — a magunk részéről nem tudunk komolyan foglalkozni. Nevezetesen, hogy a külügyminiszter elvtárs szóvá teszi, hogy a konzulátuson kávéztak, ittak egy fogadáson, és olyan embereket hívtak meg, akik nem voltak a házigazdákkal egyeztetve. Az persze kiderült, hogy azt a névsort, amely ellen a panasz elhangzott, a megyei pártbizottság titkára adta át a konzulnak. Tehát ha nem akarnak konzulátust, tudomásul vesszük, de ne keressünk indokot erre. (..)

Egyetértek, támogatom és örülök, hogy Ön az Újságíró Szövetséget tartja alkalmas keretnek, hogy a kiküldés azon keresztül történjen, abban a feladásban, hogy Románia nem csak nemzetiségi területből áll.

Végére hagytam az elvi kérdéseket. Az egyik: Önnek teljesen igaza van, hogy sok mindent nem értenek a mi magyar gyakorlatunkból. Ezt megértem, mert néhány dolgot mi magunk sem nagyon értünk. Azon egyszerű oknál fogva, hogy sok mindent újragondolunk, és nem hiszem, hogy minden új megoldásunk hiba nélküli, olyan tökéletes, amit a történelem igazolni fog. Nagy vita van köztünk számtalan kérdésben. Én a történelemből azt tanultam meg, hogy új soha nem született konfliktus és vita nélkül. Még ritkábban sikerült első percre tökéleteset alkotni. Ha rájövünk, hogy miben tévedtünk, ki fogjuk igazítani. Van erőnk hozzá, és van bátorságunk szembenézni vele. (..)

(..) Végül egyetlen megjegyzést arra, hogy nincs jogunk a magyar ajkú magyarokért, bárhol élnek a világon, felelősséget érezni. Én nem azt mondtam, hogy felelősséget vállalunk, mert arra nekünk nincs módunk. Ebben Önnek teljesen igaza van. Sem a Kanadában élő magyarokért, sem a máshol élőkhöz nem tudunk felelősséget vállalni. De hogy érzéseinket, rokonszenvünket vagy ellenszenvünket, amit érzünk, megfogalmazzuk; úgy érzem, ezzel semmifajta internacionalista elvet nem sértünk. Más persze egy olyan ország helyzete, ahol a nemzetiségiek aránya 3 százalék, és megint más, ahol

ennél nagyobb. Nyilván egy soknemzetiségű országban ez másként jelentkezik. De mi nem indulhatunk ki az óhajainkból, csak a realitásainkból. Ezt ma Magyarországon kezelni kell, még akkor is, ha nem szeretjük kezelni. Ezzel mi nem avatkozunk senkinek a belügyeibe, csak törődünk azzal, hogy mi van a magyarokkal a világban. És még egyszer szeretném elmondani: sem Csehszlovákiában, sem más országokban élő nemzetiségekkel ilyen problémáink nincsenek. Azt szeretnénk, ha nem lennének itt sem, és ezért mi mindent meg fogunk tenni. Önöktől pedig azt kérjük, segítsenek nekünk.

CSEH GUSZTÁV RÉZKARCA